

Vilniaus džiazas

Ričardas
Gavelis

RIČARDAS GAVELIS

Vilniaus
džiazas

VILNIUS, 2023

Bibliografinė informacija
pateikiama Lietuvos integralios bibliotekų
informacinės sistemos (LIBIS) portale *ibiblioteka.lt*

© Nijolė Gavelienė
© Viršelis, Algimanta Sirvydaitė, 2023
© Leidykla VAGA, 1993, 2023
ISBN 978-5-415-02752-1

TURINYS

Pirma dalis

Meditacijos 7

Antra dalis

Bakneriada 155

Trečia dalis

Didžioji bendrija 279

PRIEDAS 1

Specialių terminų žodynėlis 437

PRIEDAS 2

Baknerizmo statytojo moralinis kodeksas 438

PRIEDAS 3

Apie tarakonus ir kitus liaudies priešus 439

PRIEDAS 4

Valdymo sistema kaip psichinis ligonis 443

Pirma dalis

Meditācijas

I

Pradžioje buvo žodis:

– Sunkus yra mūsų gyvenimas, – atsidūsėjęs vienomis lūpomis pratarė kiaušingalvis Izaokas Beilis.

Tomas Kelertas buvo ne čia, jis tvyrojo pirmapradžiamame chaosu, bet iš mieguistų tolių pamaži atplaukė vaizdas: slogus fakulteto kiemas, apgobtas sunkių pastatų, trūkiai alsuojantis. Įsismilko negeri kvapai: prakaito, tarsi rytiniame troleibuse, suolų lako ir plazdančios palubėje visuotinės baimės. Tomas Kelertas pamažu užgimė iš šlykščių Vilniaus įsčių, iš varganų savo minčių kloakos. Šitas miestas yra varnas, jis kaukši snapu, norėdamas išleisti tavo smegenis. Visų smegenis. Kiemo kampe, apmūsijusiuose chemikų languose, šmėkštelėjo vaiduoklis – ūsuotas tėvo veidas. Sutavaravo dulkėtuose stikluose ir dingo tarsi pikto vėjo nupūstas. Tave lanko numirėliai, Tomai. Tave persekioja tavo tėvas vampyras. Gyvenimas tikrai yra siaubingas. Suvis nevertėjo užgimti: iš pat pradžių. Šitas niūkus pasaulis pagimdė tave, o tu jį pagimdei: prėską ir drungną, išspjautiną iš dieviškos burnos. Šitas miestas yra varnas. Šitas miestas kėsina tave užsloginti.

Dar vienas slogintojas, Papa Dokas, goglinėjo po pakylą prie lentos ir trūkiai aiškino apie judesio kiekio momentą ir genealoginius koeficientus. Scholastinis seniai mirusios fizikos kliedesys, nūdienės fizikos viduramžiai. Ir žemaitiškas tų viduramžių kunigaikštis, klaikesnis net už tikrąjį Papa Doką – Haičio Duvalier. Jis irgi tarnauja miestui slogučiu, niokoja jūsų smegenis. Kiek-

vienas ginasi kaip išmano. Izia svajingai sapnavo atmerktomis akimis. Valdas, iš kruopštumo prikandęs liežuvį, dailia raščiu vedžiojo paskutiniąją titulinio konspektų lapo eilutę:

- o. Bendras kursas.
1. Filosofija ir atomizmas.
2. Fizika ir papadokizmas.
3. Medžiaga.
4. Materija.
5. Oras.
6. Erdvė.
7. Atomas.   A. D. MCMLXXI
8. Momentas.
9. Primityvi begalybė.
- X. Materialistinė begalybė.
- XI. Ginekologiniai koeficientai.
- XII. Išvados.
- XIII. Klaidų atsiprašymas.

Be šios giliamintiškos įžangos, Valdo sąsiuvinyje tebuvo galybė šratinuku pieštų beprasmiškų figūrėlių. Kiekvienas ginasi kaip išmano. Kiekvienas – kol dar turi sveikas smegenis – junta grėsmę miestą varno slogučio papadoko leteną. Kokia yra to prasmė? Kam reikia kalti žmonėms į galvas klaikų scholastinį klijedę? Atsakymas tėra vienas: tai gerai apgalvota sistema. Tai pradinė žmogaus nužmoginimo pakopa. Matai, kad tave hipnotizuoja nesąmonėmis, bet privalai sėdėti čia kaip prikaltas. Antraip tau atims stipendiją, bars, uis, niokos. Tai pirminė stadija: iš tavęs atima laisvę ir užslopina valią priešintis. Taip, Tomai, tavo tariaimoji nepriklausomybė tėra pasipūtėliškas pramanas. Esi toks pat bejėgis bezdukas, kaip ir kiti. Sėdi čia ir nejučia klausai. O jei ir neklausai – bergždžių žodžių nuodai vis vien veikia tavo pašamonę. Didžiausios ministerijos laužo galvas, kaip išpreparuoti tavo

pašamonę. Šita valdžia yra pašamonės sloginimo valdžia. Taip ir mokysies šito marazmo, TS-kapo* bei politinės elektros energijos ekonomijos. Bebas viską apskaičiuoja tiksliai, su neblėstančia debiliško gudrumo šypsena. Aštrus Izios alkūnkaulis bakstelėjo Tomui į šoną, prieš akis išniro sąsiuvinio lapas: *What immortal hand or eye dare frame thy fearful symmetry?* Už jūdviejų nugarų pasigirdo nervingas bruzdesys ir popierių šiurenimas. Izia mąsliai palingavo galva, išsproginęs pamėkliškai kvatojančias akis. Tomas susikaukęs išvedžiojo: *All these questions are purely academic.* Popieriai už nugarų sušiureno dar nervingiau. Nejaugi perrašinės paraidžiui? Jis juk nemoka angliškai. Izia iš visų jėgų šnairavo į užnugarinį Kučinską, jėzau, šitaip jis išsinarins akis! Ir nieko naujo nepamats: gailiaveidžio Kučinsko elektriniai vyzdžiai nebe pirma diena fotografavo jų paskaitinę korespondenciją. Jiedu rašydavo vienas kitam laiškus, o kartais pakaitom, po vieną frazę, kurdavo idiotiškas pjeses. Visus tuos sielos nemarūnus susigaužė juodoji Kučinsko ranka. Tomo Kelerto nugara perbėgo šurpulys. Jis viską susiglemžė ir pasisavino, nieko nepaliko! Juodaveidis Kučinskas, vienas Vilniaus demonų – iš tų smulkiųjų, kurie dako žmogaus esybę po truputį, mažomis niekšybėmis. Kokia yra jo vieta Vilniaus demonų hierarchijoje? Izia giliamintiškai palingavo galva ir savo kraupia rašysena pabraižė: *A cloud began to cover the sun slowly wholly slowly.* Tomą galutinai perėmė baimė: nevalia nieko rašyti, netgi visiškų nesąmonių. Vilnius gali viską panaudoti piktam. Galima tiktai mąstyti – visiškai slapčia, niekam neišsiduodant.

Izia, nutėškęs baisią fizionomiją, persisuko į Kučinską. Tasai pūzuzras itin dorai ir bičiuliškai nusišypsojo, alkūne dengdamas sušnipinėtus žodžius. Nususęs miesto varno demoniūkštis, visad gudragalviškai šypsosi, o jo akys meluoja, ką bešnekėtų. Viena galimų Vilniaus deformacijų: įdomu, kiek jam sumoka už tuos žodžius ir kuo moka? Papa Dokas staiga trankiai užvožė milžiniškus

* Specialūs terminai aiškinami žodynėlyje, knygos gale: žr. *Priedas 1.*

konspektus ir oriai nužingsniavo prie durų. Viena didžiųjų jo manijų: viską daro sekundės tikslumu. Jis net kuoja pagal laikrodį. Žmonija sušurmuliavo, sušuršiuo sasiuviniais, sutrakbrakšėjo šratinukais – lažas trumpam baigėsi, visų laukė penkiolika minučių santykinės laisvės.

– Reikia susirašinėti runom arba hieroglifais, – burbtelėjo Izia. – Įsivaizduoji, kiek berniukas vargtų, kol viską perpaišytų? Beje, man širdį glosto toks institucijų dėmesys. Pasijuntu itin vertingas.

Kaip primityviai (turbūt matematiškai) jis viską supranta. Izia neįjunta demonų struktūros, nepatiria vilnietišku slogučių. Išsidrėbusio gretimoje kėdėje Rimo Borutos veidas švytėjo palaiminanga šypsena – pailgas mėnulis, apsigaubęs ugninių plaukų dignim.

– Klausykite, – gerai išlavintu balsu sugriaudėjo jis, – šitas debilas seniai turėjo kiaurai perskaičiuot visus pasaulio atomų koeficientus. Gal dabar varo antrą ratą? Ką apie tai mano ponai siurrealistai?

– Siurrealistikai, – išdidžiai pataisė Izia. – Siurrealistai – tai tokie menininkai.

– Niponial.

– Realistikai – tai tie, kurie kaip visi, – nesiteikdamas pasisukti Borutos pusėn, perdėm maloniu balsu paaiškino Tomas. – O siurrealistikai – tai tie, kurie *contra torrentem*.

– Tie, kurie *non serviunt*, – dar maloniau paaiškino Izia.

– Abarabum tarapapum, – dosniai išsiviepė Boruta. – Lord, verčiau einam padarom po bedede. Aš vaišinu. Už dievą ir tėvą.

Tomas papurtė galvą ir liūdnei nudūlino auditorijos apačia. Iš paskos šlubčiojančia marionetės eigastim kinkuoja Izia: Izaokas Beilis, žydų žydas liesu dangaus mana mitusiojo veidu, milžiniškom magnetizuojančiom akim.

Jis be reikalo paminėjo dievą ir tėvą. Ūsuotas veidas vangiai išniro iš nebūties, sunkiai susiūbavo, kliudydamas praeinančius, jį tempė žemyn minčių ir kalčių sunkis, jo šypsena buvo blyški ir

vargana. Jis buvo nekaltas. Tėvas nekaltas: jo smegenys buvo jėga prikimštos dvasinio kičo, filosofinio kičo, jąsias supo kičo pasaulis. Sudarkytas surogatų pasaulis. Sunku net įsivaizduoti stalininę Maskvą, o tėvas kaip tik ten sėmėsi didžiojo išmanymo, kaip tik ten buvo tveriamos jo skaudančios raudančios smegenys: pilkoji masė, prikimšta nuodingų kičo genų. Stalino Rusijoje kičas nebuvo vien pseudomeno objektas. Pats gyvenimas buvo gyvenimo kičas. Mąstymas buvo mąstymo kičas. Nors kodėl buvo? Lygiai taip pat yra ir dabar. Tačiau tu suvoki tave supantį kičą, o tėvas manė, kad visa tai tikra: tikras gyvenimas, tikras mąstymas, tikros smegenys. Tėvo vaiduoklis skubiai sulingavo galva – sutikdamas, pritardamas, įsiteikdamas. Tomui jo išties pagailo, tačiau tuoj pat jį apniko šiurpūs įtarimai. Nevalia jo gailėtis, nevalia jį pateisinti, jis tik apsimeta. Atsirado čia tyčia, norėdamas išmelsti atleidimą, bet jeigu atleisi vampyru, jis suleis tau į gerklę iltis ir tave patį pavers vampyru. Sergėkis, Tomai, jis irgi nori tave pakeisti, sudarkyti tavo esybę. Tokia jau yra vampyrų psichologija. Sergėkis jo, sunaikink jį! Tomas Kelertas pikta sunaikino viziją ir išėjo į koridorių, kur jau stirksėjo Valdas: džiugiai kramtė cigaretės filtrą ir pašaipūniškai pūtė skruostus.

– Kas eina į ABC? – paklausė ir nelaukdamas atsakymo nutrepse tarp bruzdančių koridoriaus gyventojų, vikriai dėliodamas išorėn pasuktas pėdas.

– Tai eisim į tą filmą? TSD privalo parašyti komentarą, – įsiteikiančiai pasiteiravo išniręs iš minios aptukėlis Senio veidas.

Izia paniekinamai perkreipė lūpas ir atsainiai išspjovė:

– Avinžudys neturi teisės kištis į šventus TSD reikalus.

Kankinimų užgimimas. Jis turi išpirkti visas mūsų nesėkmes, blogas nuotaikas ir sutrikusį virškinimą. Centnerinis Jėzus Senis Kristus. Pažvelgęs į jo strazdanotą blynveidį, pabalusias iš nuoskaudos atlėpėles ausis, susigraudintų profesionalus budelis. Tik ne mes: liežuvis pats randa pašaipius žodžius, mėgaujasi galimybe pa-

kankinti. Jėzus Senis Dainius mėšlungiškai gurktelėjo seiles ir sumurmėjo, žvelgdamas į Tomą pagalbos maldaujančiomis akimis:

– Nusibodo... nejuokinga... priskreto čia...

– Izia teismus, – žudančiai šaltai atkirto Tomas. – Žmogus, užsimaukšlinęs nekalto karakulinio avinėlio krauju apšlakstytą kepurę, yra triskart prakeiktas. TSD nebus sutepta teisiojo avinėlio krauju. Amen.

Dainius – pats it nekaltai žudomas avinėlis – beviltiškai nusuko akis į šalį ir susijaudinęs su baisia jėga patrynė delnus vieną į kitą – rodė, nuo jų nusismauks oda. Senį kamuoja siaubūniški jausmai, jį smaigia pyktis, dabar jis mūsų nekenčia. O mes jį vaikiškai sadištiškai kankinam. Kuo jis mums nusikalto? Ar nusikalto tik jo tėvas? Kaip pažinojusieji mano tėvą vertina mane, jei įtaria, kad aš tikras jo sūnus? Senis tikrai yra savo tėvo sūnus, todėl nešioja tėvo karakulinę kepuraitę, todėl mes iš jo šaipomės, todėl...

– Senis, sakyčiau, regimai pastorėjo, – džiugiai pranešė iš po žemių išdygęs Valdas. – Tikriausiai sulaužė įžadus ir valgo po šeštos vakaro.

Strazdanotas Dainiaus blynveidis susiraukšlėjo, išraudo, sunkiasvorės kojos lygum pačios vienos pajudėjo, nešdamos šalin iš pašaipų vietos. Senis buvo minkštas, driblus ir bejėgis, jį magėte magėjo žnaibyti, kočioti, raikyti ilgu peiliu. Kodėl mes tokie šlykštinės? Nejaugi Vilnius jau suskubo mus deformuoti?

– Be reikalo, – tyliai pratarė Tomas. – Jis tuoj apsiverks. Žmogus vis dėlto.

– Ministrų ministro sūnus, – niūriai pataisė Izia.

– Dėl to jis nekaltas.

Ar aš kaltas, kad mano tėvas buvo mano tėvas vampyras? Ar kas nors kaltas dėl to, kad jo tėvas buvo budelis, antikristas ar dar kas?

Smulkutė perdėm nervinga rektorius figūrėlė išdidžiai yrėsi per minią linkum jų. Trijulė skubiai suslėpė už nugaros cigaretes ir sulinksėjo apsimestos pagarbos sklidiniais veidais. Rektorius iš-

siblaškęs užmetė akį į bičiulius, ūmai stabtelėjo ir apdalino juos mažyčiu karštu delnu.

– Gėdos mums nepadarėt, Kelertai, – iš apačios ataidėjo kimus prarūkytas balsas. – Gal kitąmet gausit pirmąją. Susikaupkit ir nurunkit visus tuos maskviečius. Lietuvos mokslas iš jūsų daug tikisi.

– Kaip Dievas duos.

– Na, antgamtinių jėgų čia nepainiokit, verskitės savom... Šau nuolis, tik taip ir toliau!

Tomas pašnairavo į tolstančią juodašvarkę nugarą, užtraukė tebesmilkstančią delne cigaretę. Izia šaltu žvilgsniu varstė bent kiek virpančius draugo pirštus. Izia dėlnežiniakodėl širsta, nors aš čia tikrai nekaltas. Jam pikta, kad nusiuntė ne jį, nors jis akivaizdžiai geresnis fizikas. Bet juk ne aš, ne aš einu prieš žydus ir žydiją, ne aš sukūriau slaptus aplinkraščius, ne aš paskleidžiau salsvai šleikštų emigracinio įtarumo kvapą. Chasidas Izia jaučia, kaip viršum jo tvenkiasi debesys, šimtmečių ujimo užgrūdinta, bet ir įjaudrinta žydiška širdis įspėja, kad neras čia vietos, kad čionais atims derančią jam vietą, kaip šįsyk nenorom atėmiau aš – argi ką įtikinsi, kad man nereikalinga, kad man bjauri toji premija, visi tie konkursai ir apskritai visa fizika. Tomas Kelertas pajuto, kaip karšta gauruota ranka vėl suspaudė jam gerklę, užgniauzdama kvapą. Kodėl jie visi stengiasi paversti mane nemanim? Tai slaptas sąmokslas, didžiausia mano gyvenimo nelaimė. Rektorius nori mane įtikinti, kad privalau skinti prizus studentiško mokslo darbų konkursuose. Izia lediniu žvilgsniu nori man įteigti, kad privalau didžiutis tais prizais ir vogčia svajoti apie didingą fiziko ateitį. Baisu netgi ne tai, kad jie nemato ir nenori matyti tikrojo manęs, baisu yra tai, kad jie baudžiasi mane pamainyti, paversti nemanim. Niekas nemato tikrojo manęs, net Izia.

O ką jie gali matyti, jei tikrojo manęs galbūt išvis nėra? Vilnius užburia žmones, kad jie prarastų savastį, virstų pelėmis, varnomis, drambliais, žuvimis, kiaulėmis, sliekais...

– Ateina! – grėsmingai pranešė Valdas.

Margašonė studentų gyvatė tingiai spraudėsi pro siaurą auditorijos durų plyšį. Papa Dokas artinosi grėsmingai tarsi šlykštus priešistorinis gyvis, lydimas dviejų nusususių aspirantų. Veidai sklidini pagarbos ir nuolankumo, o rankos pilnos prirašytų popierių. Papa Doko manija: viską daro sekundės tikslumu, pertrauka skirta konsultuoti aspirantus. Įsižiūrėk, įsižiūrėk, Tomai, tai geriausias tavo fizikinės ateities variantas: valdingas vietinis despotas su savo archaišku mokymu. Jo net akys tuščios – argi taip žvelgia išmintingas žmogus? Tomas įbedė žvilgsnį į artėjančias figūras, įsižiūrėjo kaip reikiant. Aspirantai buvo panašūs į lėles iš papjė mašė (tokia lėle ir tave nori paversti). Pterodaktilis Papa Dokas grėsliai sklendė pažeme, plasnodamas milžiniškais plėvėtais sparnais, skleisdamas slogų priešistorinį dvoką. Jis buvo ypatingų įgaliojimų Vilniaus pasiuntinys, dvokiantis Vilniaus archangelas, gobė sparnais visus, kurie troško ištrūkti į laisvę, ženklino jų kaktas nuodingais syvais. Jis čia karaliavo, nuo jo niekas negalėjo pasislėpti. Koks yra tavo tikslas, Tomai, kur veda tikrasis tavo kelias? Turbūt nė nesvarbu kur – kad tik kuo toliau nuo čia. Kuo toliau nuo čia. Neik į šitą paskaitą, nebeik į jokias paskaitas. Tapk atsiškyrėliu ar klajūnu.

Išdidus Izios veidas atsigrėžė, kilstelėjo antakius. Paskui jį užgožė plati Papa Doko nugara ir susiglaudžiantys plėvėti sparnai. Tomas liūdnam pažvelgė į užsiveriančias duris, kojos pačios pasuko į bufetą.

Profesorius pterodaktilis Papa Dokas sunkiai pūkšnodamas pasilypėjo tris laiptelius ir sustingo prie lentos. Tas Kelertas vėl nuėjo kur nors dūlinėti. Pašėlusiai talentingas bernas, bet nežino, ko nori. Profesorius tvirtai žinojo, ko tokiam bernui reiktų norėti. Gerai prisiminė savo jaunystę, savaitių savaites, mėnesių mėnesius, praleistus prie fizikos knygų, užsisklendus nuo viso pasaulio. Netgi jo kambario sienos buvo plikos, be jokių paveikslų ar kilimė-

lių – kad neblaškytų dėmesio. Visų svarbiausia yra susikaupimas ir disciplina. Žmogus turi atsiriboti nuo visų pasaulio trukdžių, jeigu trokšta ką nors pasiekti. O šitas Kelertas yra padraika. Tikras fizikas turi negėrinėt alaus ir nedūmyti kaip garvežys. Alaus molekulės slopina smegenis, o nikotinas menkina proto aštrumą. Alaus molekulę profesorius vaizdavosi kaip grėsmingą slibiną, o nikotiną kaip šnypščiančią gyvatę. Pats jis niekad nebuvo ragavęs alkoholio, o cigaretės dūmo kvapas varydavo jį į šėlsmą. Jeigu studentas rūko, jam vien už tai reiktų mažinti pažymius. Jeigu studentas geria, jį reiktų iškart šalinti iš universiteto. Jeigu studentas pašiepia profesorius, jį reiktų, jį reiktų... Tomo veidas – kartais pašaipus, o kartais begal liūdnas – smarkiai dirgino profesorių, vertė jį imtis priemonių. Žmonės privalo išsižadėti visų silpnybių ir malonumų. Privalo, privalo, privalo! Tokius kelertus reikia užrakinti celėse, maitinti duona ir vandeniui, kad pajustų gyvenimo vertę. Kad pajustų juodos duonos skonį. Juos reikia surakinti grandinėmis, palikus vien fizikos knygas. Profesorius pterodaktilis Papa Dokas žinojo gyvenimo vertę, pats pasiekė aukštumų vien atkaklumo ir asketizmo dėka, o juk tebuvo ketvirtas valstiečio sūnus. Kam dabar turėjo perduoti savo patirtį, visą savo trapų pasaulį? Tokie kelertai yra ekstremistai ir anarchistai, jie sudaužys tą trapų pasaulį. Dūžtančio pasaulio vaizdas visiškai sugniuždė profesorių. Visokie kelertai turi per daug laisvės. Laisvė gadina žmogų. Negalima leisti, kad žmogus darytų, ką įsigeidęs. Visų svarbiausia yra susikaupimas ir disciplina. O tokie bernai vien gadina visuomenės darną. Reikės užėti pas dekaną, kad tą Kelertą labiau prispaustų. Jie elgiasi su juo visiškai neteisingai. Nusiuntė į Maskvą, nuskriaudė kur kas geresnius jaunuolius. Tai kas, kad jis laimėjo prizą. Vis vien tai neteisinga. Jį reikia uždaryti į celę, o ne siuntinėti po konkursus. Į celę! Be disciplinos nebūva gero fiziko. Be disciplinos jokio doro žmogaus nebūva. Profesorius išgirdo auditorijos prunkščiojimą bei kikenimą, pasimuistė, dirstelėjo į lentą ir

apstulbo. Užsigalvojęs buvo savo ranka labai aiškiai užrašęs ant lentos tris žodžius: „papakizmas“, „baknerizmas“ ir kažkodėl „ananasas“.

Apveidi bufetininkė supratingai šyptelėjo ir paservavo Tomui du rasotus „Tauro“ butelius. Kompleksai ir mintys geriausiai skęsta aluje. Jaudintis neverta: visa kas mūsų pasaulyje tėra praeitis, o ji negali kisti. Praeities nesugeba keisti net dievai. Ji blėsta ir nyksta tarsi alaus puta, o atmintis tik prislegia ir sugildo: argi Gediminui nestaugė Geležinis Vilkas, argi Vytautas nebuvo didis? Tokie yra seniausi mūsų prisiminimai, vadinasi, čia buvo pradžia. O pabai-ga ateina dabar. Tarpe buvo unijos, marai, karai bei nepaliaujamas smigimas žemyn. Ne tik baisu, bet ir be galo nyku žinoti, kad gal-lėjai būti normalus europietis, pasaulio bendrijos žmogus, o dabar tesi niekalas. Už ką tokia bausmė? Kuo nusikalto tavo protėviai, kada sutriko lietuvių tautos genetinis fondas? Kaip jį pataisyti? Gal reikia tapti genetiku? Juokinga: tesi vienas garmančio į prapultį srauto lašas, o nori išgelbėti visą srautą, sulaikyti prapultį. Nelaimė tam, kas turi proto ir nenori sava valia jo išsižadėti. Mano hipota-liamas pernelyg išsivystęs, šitai yra vienintelė visų vargų priežastis. Žmogus yra savotiškai laisvas, jei nesuvokia esąs vergas. Gali stebu-klingai nusikratyti vergo pančių, jei slapčia pripažinsi, kad jie neiš-vengiami. Didžiuma taip ir gyvena, tarsi nepastebėdami tų pančių, magiškai nuo jų išsigelbėję. Tačiau ką daryt, jei tavo akys vis vien juos regi, nosis užuodžia, o kulkšnyse junti aitrų kruvinų nuospau-dų peršėjimą? Ne jau vien tylėti ir stengtis išsaugoti sveiką protą?

– Sveikas, Tom! – guviai gargtelėjo nešinas alaus buteliu rau-meninguolis. – Ar galiu prašyt konsulto?

– Dėl Dievo meilės, – nuoširdžiai atsiliepė Tomas. – Kaip gy-vuoji?

– Moraliai kankinuosi, – atsisėdęs paskelbė Fredis. – Fekai pa-liepė nusiskust barzdą.

– Kas drįso?

– Prorektorius. Nori oficialiai įsidarbinti, žinai juk, koks jo fuinansų chuinas. Reikia prorektorius leidimo. Tasai nepasirašo.

Rausvutis Fredžio veidas buvo susirūpinęs, kaktoje susimetė neįtikėtinai rimtos raukšlės.

– Aš nesiskusčiau. Iš principo. Teisingai sakau?

Fredis Didysis Žalgirio mūšyje: Jogaila man paliepė nusiskusti barzdą. Pagrindinis epochos klausimas: ar vyrai lietuviai paliks barzdoti?

– Jis gali vaikščioti su barzda, tačiau be darbo, gali gauti leidi-mą, tačiau kvailio užgaida liks bebarzdis. Rinkis pats, esi laisvas.

– Na, supranti... – mėsingos Fredžio lūpos žiaumojo vis nesi-randančią mintį. – O kaip bus teisingiau? Tu juk žinai, patark.

Jeigu pradėtum jam aiškinti apie praeitį, ateitį ir laisvę, jis rim-tai linkiotų, galvodamas, kad trūksta kapeikų dar buteliui alaus ir kad reikia nunešti į taisyklą batus. Pykti ant jo negali, neturi teisės. Patark, žmogui išties kilo klausimas.

– Jei barzda jam brangi tik kaip vyriško grožio simbolis – tegu skutasi nedvejojamas. Bet jei mano, kad visokie kuoktelėję pro-rektoriai neturi teisės tvarkyti jo veido augmenijos – tegu siunčia jį velniop, žinoma, turėdamas galvoje pasekmes. Dar klausimų bus?

– Ne, – sudundeno Fredis. – Dėkui tau.

– Tai prašom.

Fredis (Alfredas Žičkus) lėtai pakilo ir pasikišo butelį po pažas-tim. Bus tikrai gardu pavakare, kai visi išsivaikščios, ir laboratorija liks tuščia. Alus ir Fredis: lipšnus, draugiškas duetas. Fredis seniai dirbo laboratorijoje be jokių leidimų, jo algą fiktyviai paimdavo kitas žmogus. Fredžio fuinansų chuinas nebuvo jau toks perka-ręs. Į Tomą Kelertą jis kreipėsi vien todėl, kad norėjo persimes-ti su juo vienu kitu žodžiu. Jam patiko Tomo Kelerto mąstymas. Jam patiko Tomo Kelerto balsas. Jam patiko visas Tomas Kelertas. Alfredas Žičkus vertino jį kaip žmogų, koku tikrai neverta būti. Nuoširdžiai norėjo pagelbėti Tomui Kelertui. Jis net nubalęs nuo

protingumo ir dorybės. Kasdien vis smarkiau bąla, jo veidas vis labiau tįsta, skruostikauliai vis labiau išsišauna. Vienądien jį sutikęs išvysi nuogą kaukolę tuščiom akiduobėm. Turėti per daug proto ir doros yra kenksminga. Tie dalykai ėda žmogų kaip koks vėžys. Šitas pasaulis nepritaikytas dorai ir protui, čia viešpatauja visai kitokie mikroorganizmai. Alfredas Žičkus gerai žinojo šito pasaulio struktūrą. Čia reikalingi apsukrumas, cinizmas ir sveika nuovoka. Taipogi ir teorinis pasirengimas. Būtina kruopščiai paskaitinėti Machiavellį. Pageidautina išnagrinėti Schopenhauerio „Eristiką“. Negalima kliautis morale, dora ir protu, tai savižudiška. Toks Kelertas neišvengiamai žlugs, o penkiolika kartų už jį pakesnis vyrelis klestės. Ir kam tai reikalinga? Žinoma, jei turi daug proto, sunku išvengti jo žlugdančios įtakos. Bet juk reikia stengtis! Žmogaus valia ir galimybės neribotos. Pasistengus galima numaldyti ir protą, ir dorą. Fredis žinojo, kad galima. Kas prisitaiko – išlieka, kas neprisitaiko – pražūva. Tai tikslūs darvinizmo dėsniai. Gerai daro, kad nors maukia. Alus atneša ramybę ir susitaikymą, tai jau pirmasis žingsnis link teisybės. Fredis gerai žinojo, kokia čia galioja teisybė. Jeigu to Kelerto aštriai imtumeis, jį dar būtų galima išgelbėti. Pradžiai jam pakaktų laikytis elementarios taisyklės: vos sugalvoja ką nors protinga – tuoj pat šitai užmiršti ir elgtis ne taip, kaip dera, o taip, kaip reikia. Bet kaip tu jį įtikinsi. Tie intelektualai visad mano, kad jų teorijos absoliučiai teisingos, jie patys mėgsta mokyti kitus. Bet reiktų jam pagelbėti – simpatiškas bojus. Būtina jį išgelbėti, būtina apgyvendinti realiam pasauly. Alfredas Žičkus net suraukė kaktą iš įstangos. Prisiekiu: aš jį dar išgelbėsiu. Aš dar paversiu šitą hamletą normaliu lietuviškai tarybiniu žmogum.

Tomas nykiai žvelgė, kaip Fredis užveria duris. Kiekvienas regi teisybės problemą savaip, kiekvienas hamletas kankinasi savaip: barzda ar ne barzda? Kodėl jie visi klausinėja manęs?

Aš juk negaliu būti visų jų protas ir dora. Gal iš bėdos galėčiau būti minčių šaltinis, tačiau dorovės šaltinis... Esu nedorelis. Turbūt

esu tikras savo tėvo sūnus. Turbūt nemyliu žmonių, nes kartais jie man visai nerūpi: tegu nors išsikaria. Aš bijau žmonių, nes visiems reikia kažką duoti. Kartais bijau net Dalės. Ar ne Sartras sakė, kad pragaras – tai kiti? Bet aš jaučiu pragarą būtent savyje. Reiktų pasamprotauti šia tema.

Nors kam reikalingi tavo samprotavimai, jeigu jų niekas niekada neskaitys. Pasaulis jų neišgirs. Vilnius juos tyliai praris, suvirškins ir iškakos. Iš jų teliks mėšlo krūva.

– Sakyčiau, jūs vėl geriate alų! – kategoriškai pareiškė akiniuotas Vovočkos veidas.

– Gal pasivaišinsite?

– Etisnišiavisap! – atšovė veidas. – Labai gražus žodis, bet aš vis vien neturiu laiko. Beje, alkoholis palieka smegenyse nepataisomus pakitimus.

– Duok Dieve, – nuoširdžiai gargtelėjo Tomas, – kad tik mano smegenys greičiau sukuižtų.

Vovočka suraukė antakius ir mirksnį pamąstęs išspjovė:

– Jūs ta prasme, kad kvailiams gyventi lengviausia? – jo vyzdžiai po išgaubtais stiklais linksmai susitraukė. – Pavargot? Be abejo, šitoj visuotinėj armijoj mes esam tarsi drausmės batalionas. Privalom laikytis ne tik bendro statuto, dar turim atsižvelgti į mūsų tėvus, nes jie siunčia mums pinigus, taipogi gerintis dėstytojams, nes jie rašo mums pažymius. Taigi mums trigubai sunku. Bet kas jums sakė, kad gyventi turi būt lengva? Gyventi beviltiškai sunku. Tai elementaru.

– Uratnemele, – šypsodamasis pratarė Tomas.

Vovočka nužvelgė jį su gailesčiu ir užuojauta:

– Jūs visai be reikalo taip įnikote į alų. Jūs dar galėtumėt būti visai geras topologas.

Nustraksėjo praryti savo dešrelių. Leningradėnas, prie geros mėsos nepratęs. Jūs dar galėtumėt būti... Didžiausias jo komplimentas: topologija yra Vovočkos gyvenimo būdas. Ne tik žo-

džius – bet ką gali mirksniu apgręžt, apverst aukštyn kojom, išverst išvirkščiai ar išnarstyt į detales. Per du metus su didžiu smagumu idealiai išmoko lietuvių kalbą. Greitaeigis protas, tikras mokslininkas: suprantu viską, o tie, kurie su manim ginčijasi, prieštarauja ne man, o Aristotelio logikai. Jo irgi bando klausti patarimų, tik jis bergždžiai netindo sau smegenų: kodėl jūs norit kaip tik iš manęs išpešti tą logiką, kurios neturi kiti? Žinoma, galiu jums viską paaiškinti, bet jums vis viena niekas neliks aišku. Vovočka viską supranta, tačiau nė kiek neima į galvą: ką nors keisti – ne jo sritis. Nėra laiko niekams, reikia kurti naują topologiją. Aštuoniolikta ar dar kažkuri Hilberto problema. Įsimylėjo Gediminą Riaubą ir šalčiausiai pervaziavo į Vilnių. Konkretus gyvenimas nesvarbus, tokiems niekams nėra laiko. Svarbus yra tik topologinis Dievas, jam reikia atnašauti, aukojant viską. Gal taip ir geriausia: perpranti pasaulį ir atsisėdi lotoso poza, priimdamas jį tokį, koks yra. (Topo) loginis budizmas. Nauja sekta, guldanti ant menčių dženą. Jis nuėjo toli. Nors kažgi, ar jo kelias teisingas.

Vovočka Gercmanas kruopščiai kramtė dešrelę, vis pašnairuodamas į Tomą. Įdomi tauta tie lietuviai, tiktai bevalė. Pas mus Piteris viskas aišku: 80 % – tylinčioji dauguma, 10 % – skundikai nacionalbolševikai, 10 % – disidentai. O čia nieko nesupaisysi. Visi jie slapčia prieš Sistemą. Tačiau visi tyli. Geria alų ir tyli. Tasai „alus“ gali reikšti ką tik nori. Tačiau būtinai simbolizuoja neveiklumą. Jų lėtumas juos žudo. Jie įklimpę atsargavimo dervoje. Jie tausoja save. Ir išsisaugo – tik nežinia kam. Galima tarti, kad tokius juos padarė genetinė atranka. Juos kelis šimtus metų stengėsi praryti. Jie išsisuko, tačiau pasidarė hipertrofuotai atsargūs. Kelertas galėtų būti genialus topologas. Bet nenori. Sėdi ir siurbia alų. Kiti sėdi „Neringoj“ ir plepa. Šauni tauta, bet „Neringa“ juos žudo. Jie europiečiai, bet juos jėga atskyrė nuo Europos. Jie TSRS piliečiai, bet savęs tokiais nelaiko. Jie tarsi skruzdės, ropojančios Mebijaus lapu. Kaip Escherio graviūroje. Suka ir suka ratą, trokšdami išropoti į

kitą lapo pusę. Bet Mebijaus lapas pagal apibrėžimą vienpusis. Jie įkalinti toje vienintelėje pusėje. Tačiau to nesuvokia. Tai kraupi tragedija. Jie neįvertina savo padėties tragiškumo. Jie nežino pasaulio topologijos. Galima griežtai įrodyti, kad jokios transformacijos nepakeis užburto Mebijaus lapo. Net misteris Kelertas jo nepakeis. Galėčiau jam šitai išaiškinti. Bet jis manęs nesupras. Ne todėl, kad būtų kvailesnis. Tiesiog jo smegenys veikia kitais dažniais. To, ką manosios perduos, jo smegenys nepriims. Komunikacijos tragedija. Mudu susišnekėtumėm tik neutralioj zonoj. Paryžiuoj arba Niujorke. Ten abiemis tektų keisti savo smegenų veiklos dažnius. Ten galbūt pasiektume bendro rezonanso. Gal reiktų pavilioti jį į kokį. Niujorką? Aš vis vien anksčiau ar vėliau išvažiuosiu. Tačiau jis ne žydas. Nebent vestų žydę. Bet jis nenorės. Jie labai jautrūs kastos švarumui. Beje, tikri žydai dar jautresni. Reiktų vestis fiktyviai. Manau, jis pakankamai sugedęs, kad su tuo sutiktų. Tai būtų labai įdomus uždavinys – kaip išgelbėti pasauliui potencialų topologą. Kaip paversti šitą Vilniaus kūdikį Niujorko žvaigžde. Sunki užduotis: jie itin prisirišę prie savo gimtinės. Tačiau dėl tokio proto verta ir pasistengti. Jis supelys šitoj atmatų duobėj. Reikia rimtai pasitarti su Izia. Reikia įsteigti pasaulinį intelektualų klubą. Jis gelbėtų žūstančius dūstančius mąstytojus. Nuo mažumės. Jokio alaus. Jokių „Neringų“. Jokių tautinių prietarų. Protas aukščiau visko. Žmonijai pernelyg stinga proto, kad būtų galima juo švaisytis. Gelbėkite misterį Kelertą!

– Sveiki, jūsų didenybe, – nuolankiai nudelbusi milžiniškas akis išlemeno Audra, imituodama pagarbų tūpsnį. – Gal nesutrukdysiu? Kontempliuojuame?

Stulbinančiausios kojos visuose trijuose fakultetuose. O Viešpatie, kokios kojos! Tokias pamatęs, išsyk pradedi alpėti, net primiršti Dalę. Taip, Dalę tu myli. Tau jos reikia kiekvieną mirksnį. Nors kartais, rodos, reiktų kiekvienos gražios merginos. Pats nežinai, ar esi vienmylys, ar daugmylys. Vilnius laiko tave sugriebęs,

stengiasi, kad niekad nežinotum, kas iš tikro esi. Senas ištvirkėlis Vilnius. Ar šitam mieste suvis įmanomas tyrumas?

– Pragėrinėji paskaitas? Kokį skausmą skandini? Dėl pasaulio, kuris ritasi į pražūtį?

– Dėl tavo kojų, – gūdžiai sududeno Tomas, – kurios skirtos ne man.

– Kol kas jos niekam neskirtos, – nelauktai rimtai atsišaukė Audra. – Laukiu tokio, kuriam reiktų ne vien mano kojų.

Vajėzau, ji šneka rimtai. Siaubas! Tai vis saldieji intelekto vaisiai: net moterys tolydžio panūsta pabendrauti su tavim itin protinai, pasamprotauti, tarkim, apie ilgas kojas ir gyvenimą. Siaubas! Pameni tą aktoriūkštę, kurią tenorėjai kuo skubiau parsigriaut, ji mielai su tavim nuėjo, o paskui pusę nakties postringavo apie savo vyrą ir jų santykius. Vis klausė patarimo: tu juk toks protingas! Tau net rankos bejėgiškai nukaro. Kitkas irgi bejėgiškai nukaro. Siaubas! Nesileisk į postringavimus, ištaškyk tą jos rimtumą.

– Paaukok jas Krišnai, – švelniai patarė Tomas. – Pastatyk koridorių kaip fakulteto erotinį simbolį, o pati įsitaisyk kreivas ir plaukuotas.

– Liaukis!

– Ir visad atmink: moteris, turinti tokias blauzdas, privalo žinoti, kad ją visą gyvenimą vertins, pradėdami tomis blauzdomis. Dažniausiai jomis ir baigdami.

– Kiaulė! – didžiai patenkinta žėrė Audra ir viksnodama klubais išcaksėjo iš bufeto.

Audronė Bolytė labai stengėsi sūpuoti klubus tiksliai taip kaip buvo išsimokiusi priešais veidrodį. Dar stengėsi laikyti galvą itin išdidžiai ir nė kiek nesigaužti. Turi matyti tave tik tokią. Dieve mano – jis nieko nesupranta. Jeigu mane pakviestų – ečiau nors į pragarą. Kad nors paimtų už rankos, kad paglostytų skruostą! Toks didelis, toks protingas ir toks... toks nepastabus. Rodos, vis žvelgia į kitą, kitokią erdvę ir nieko aplink nemato. (Ne, ne, aš

anaiptol nesu jį įsimylėjusi.) Nuo jo sklinda keistos bangos, aš jas juntū. Jis skleidžia kosminę elektrą. Jis ne visai šios žemės žmogus. Kai ilgiau į jį užsižiūri, išvysti apie jo galvą slaptinę spindesį, tarsi kokią aureolę. O jei dar geriau įsižiūri, pamatai iš tos aureolės kyšant velnio ragus. Jis lyg pragaro angelas ar dangaus demonas, nuo jo sklinda slaptos bangos. Tikrai, tikrai, aš jas juntū. Jos mane kerū. Iš pirmo žvilgsnio niekad nepasakytum: liesas kūnas, prakaulus veidas – vaikinai kaip vaikinai, netgi ne itin gražus. Tačiau yra paslaptinas ir kerintis. Mergos juokėsi, kada šitai pasakiau, bet visų akys slapčia sublizgėjo. Jos irgi jaučia. Esti žmonių, kurie, gal nė patys to nežinodami, yra skirti keistiems ir slaptiniams tikslams, jų nevalia nė garsiai minėti. Jie patys nebūva laimingi ir kitiems gali atnešti baisią nelaimę. Jie tarytum gyvena ir čia, ir kažkur už mūsų pasaulio ribų. Jie gali iš tolo juodinti daiktus, gali sukelti vėją, galbūt net skraidyti. Aš nesu jį įsimylėjus, tiesiog man gražu šitaip galvoti. Tatai yra pusiau mistika, pusiau poetika. Turbūt vis dėlto didžiąja dalim poetika. Man gražu galvoti apie jį kaip apie eilėraščio eilutę. Jei tik atkreiptų į mane dėmesį, jeigu paimtų už rankos... paglostytų skruostą... Aš ir pati tapčiau kaip eilėraščio eilutė. Žinočiau, ką jam patarti. Žinočiau, kaip jį pamylėti. Aš jo visai nebijau, nors jis pikta mane kerū. Atsiduočiau jam kūnu ir dvasia, jis pamatytų, ko aš verta – ne vien mano kojos. Mudu abu visus kerėtumėm, būtumėm kaip stebuklingas eilėraštinis. (Ne, aš tikrai tikrai nesu jį įsimylėjusi.)

Tuščią kavos puodelį paliko man. Užrašai „Mes tvarkomės patys“ jai negalioja. Ji nusišaus, kai mini išeis iš mados. Ar nepabandžius užsiimti suvedžiojimais bei šiaip donžuanizmais? Negi many tiek maža meilės, kad pakanka tik vienai? Moterimis negalima pasikliauti, jomis reikia mėgautis. Donas Žuanas šitaip bent kiek numaldydavo amžinąjį nerimą, gal pavyktų ir tau? Mirtis ir seksas – du dalykai, dar galintys mane sudominti. Gal pritari tokiam pasakymui? Dar pridurk beprotybę, studijuok markizą de Sadą.

Kurie dar gali tave sudominti... Tavo gyvenimo pražūtingumas reiškiasi kaip tik tuo, kad tave pernelyg daug kas domina. Norėtum būt loginis budistas, bet iš tiesų tau viskas rūpi, tu viską nori pakeisti. Verčiau jau rastum prasmę nors moters kūne, išreikštum bent seksualinę savo sielą. Alus Tomo viduje putojo ir kunkuliavo, pamaži virsdamas keistu kentauru – pusiau svaiguliu, pusiau ritmu ir melodija:

*I make love to you when you're asleep
And I know you feel no pain...*

I make love to you though you're thousand miles / away...

Begarsis ir beribis Jimi bliuzas įsiūbavo ankštą bufeto kambarį, cemento grindys po kojomis švelniai lingavo it milžiniško laivo denis. Visas pasaulis plūduriavo jūroje – bliuze, aluje ir Tomo mintyse. Atgimęs amžinatilsio Jimi bliuzas buvo liūdnas ir beviltiškas kaip visos pastarųjų poros metų dienos. Nelaimingiausių gyvenimo metų dienos. Visi žuvo: Jimi, Janis ir Gediminas Riauba. Ir Prahos pavasaris žlugo – šiek tiek ankstėliau. Gyveni apsuptas lavonų – nelaimingiausias pasauly žmogus, praradęs tapatumą. Žinai tik kuo nenorėtum būti, bet kuo tau derėtų tapti – nežinai. Nežinai, nė kas tu esi. Vilnius tyčia stengiasi tave deformuoti, sujaukti tau smegenis. Jis tave tyliai žudo. Nejaugi esi kaip tik tasai žmogus, kuris dabar gurkšnoja nesuskaitysi kelintą butelį alaus ir gosliai žvilgčioja į apveidžią bufetininkę. Gal šiandien tu, kai uždarys bufetą, liksi su ja skaičiuoti dienos pelno, o paskui išvyksi tyrinėti jos vokiškos dvigulės lovos konfigūracijų, jos penkto kalibro krūtų konfigūracijų, jos iškrypėliausios vaginos ir burnos konfigūracijų? Visi žino: kam duoda alų iš šaldytuvo, tas gali būti ramus ir užtikrintas – tai tarsi vardinis kvietimas. Ar čia tikrai tu, Tomai? Gal Vilnius tave jau pamainė? Ar išvis pasauly yra toksai žmogus, ar čia tik tavo fantazija? Blyški fantazija, prasimaniusi, kad turi kilnią žmogišką paskirtį, didžią misiją.

Bufetininkė Raimonda tankiai alsavo ir keikė save. Jis įžūliai į tave spokso, o tau šitai malonu – nesigink, malonu. Nori jį nuskint tarsi gėlę. Pablyškęs vaikėzas – kaip kiti pablyškę vaikėzai, nurenginėja tave žvilgsniu, vertina kaip kokią... o tau vis vien malonu. Kas, jei ne tu, kasdien skalbiasi ir krakmolinasi chalatėlį, kad būtų švarus, stangrus ir baltutėlis? Kas tyčia dirba be liemenėlės, kad visi jie matytų, ką tu turi? Nekenčiu tų pablyškusių vaikėzų, tų žavių eržiliukų, kvepiančių čia alum, čia pienu. Išdraskyčiau jiems akis, perskroščiau pilvus, gal rasčiau to slogaus patrauklumo priežastį... Suplėšyčiau juos į gabalus, nekenčiu jų... Raimonda, Raimonda, ką tu apgaudinėji? Kas savo noru perėjo dirbti į šitą nusususį bufetėlį, kad kasdien matytų tuos ilgšius studentus, tuos savim pasitikinčius, save įsimylėjusius vaikėzus, kurie kvepia kartais pienu, o kartais medum? Visai pablūдай, Raimonda, negalvoji apie ateitį, o juk tau jau dvidešimt devyneri. Tai kaip narkotikai. Kad ir šitas (jo vardas Tomas, sveikindamasis nežiūri į akis): nurenginėja tave žvilgsniu, rodos, sviestum į jį, kas paklius po ranka, bet jeigu jis tau pamos, nusišypsosi ir iškart sutirpsi. Čia pat išsirengsi ir atšliauši pas jį cemento grindim... išbučiuosi jam kojų padus, padarysi, ko nepanorėtų... jie tokie švarutėliai, kvepia pienu ir medum... jie kaip kūdikiai... nekvepia nuodėme, nors ir baisiausią dalyką darytų... Žiūrėk, žiūrėk į mane, ilgši mažyli, žiūrėk, štai aš! Tu nori šitų krūtų? Nori šitų šlaunų? Gerai, aš išeisiu iš už prekystalio, kad geriau matytum. Žiūrėk, žiūrėk, ryk seiles, tu neišsiseksi, vis vien būsi mano – jei ne šiandien, tai po savaitės. Ne tu mane, o aš tave valdau. Aš tavo valdovė, niekur nepaspruksi, aš jus visus valdau. Nekenčiu, myliu ir valdau!

Liaukis spitrijęs, Tomai, nes tikrai išvažiuosiu su ja. Dekanas galėtų pakeisti bufetininkę – tokios pagundos sužlugdys Lietuvos fiziką: atgijęs „Playboy“ žurnalas. Baisiausia, kad ji niekad nepraranda saiko, niekad neatrodo vulgariai. Nespitrėk ir neryk seilių, ne tokia yra tavo paskirtis. Nors, atvirai šnekant, geriausia apskri-

tai neturėti jokios paskirties. Geriausia būti augalu. Geriausia būti neūžauga. Kiekviena diena lenkia tavo galvą vis žemiau ir žemiau. Paklusk, ir būsi pagarbintas. *Deo servire regnare est*. Ne, dėkui, dievams netarnausiu, esu ateistas. Tai užsiimk mokslu, po galais! Grynas produktas, proto žaismė! Gabumų pakaktų. Ačiū, nenoriu. Ant stalo gausybė valgymų, bet aš jų nenoriu. Hamletas sutiko verčiau mirti badu, nei misti dvėseliena. Aš badmiriauju prie sklidino stalo, tas ir yra baisu. Nedrįstu nė ragauti šių valgymų, bijau, kad mane apniks amžina, nesutramdoma eksplozija, kad man išaugs asilo ausys, kaip išauga visiems. Prieš kiekvieną poelgį ilgam susimąstau: ar taip elgiasi tikras žmogus, ar tik *homo sovieticus*? Nebegyvenau, vien stengiausi neapsinuodyti Bebo paskleistais nuodais. Bijau virsti tokiu, koku stengiasi mane paversti, todėl pamaži virstu suvis niekuo. Viešpatie, kodėl manęs niekas nepasmaugia miegančio?

Jis ūmai pajuto, kaip greta visą laiką sėdėjo tėvas – šįsyk neregimas, tačiau skleidžiąs pažįstamą kvapą: stipraus tabako, gailaus prakaito ir odekolono „Šipr“. Tėvas sėdėjo greta ir vogčia klausėsi jo minčių. Kas jis toks – šnipas, slaptas valdovas ar tiesiog senas žmogus, panoręs suvokti, ką jis pagimdė, kas dedasi po jo mirties? Tomas nenorėjo apie tai galvoti, bet viduje nenumaldomai kilo keistas jausmas – rodėsi, tėvo šmėkla čiupinėja jį kibiais pirštais, stengiasi perlipdyti ne tik dvasią, bet ir kūną. Pagal save, pagal savo atvaizdą. Jis ne šnipas ir ne valdovas, jis yra nenugalimas slogutis, slaptoji Vilniaus ranka ar čiuptuvas, turįs užduotį tave suniokoti. Gal kaip tik jis pasmaugės tave miegantį? Tomas papurtė galvą, vydamas šalin tą pavojingą kliedesį. Šmėklos nelanko tokių paniurėlių pasipūtėlių. Tiesiog smegenys jau ėmė tirpti aluje – sėdžiu čia jau bene tris ketvirčius valandos. Gal taip ir dera, gal man geriausia plempti alų, neapsimetinėjant išmintinguoliu.

Apsunkęs pakilo ir ėmė rinkti butelius: keturi ir vienas bus penki. „Mes tvarkomės patys“. Tylime mes patys. Bijome mes patys. Meluojame mes patys. Niekas nekaltas.

Koridoriuje būriavosi ištrūkę iš auditorijų mokslo kankiniai. Užsigulėję per paskaitą žodžiai patys veržėsi iš burnų, raižė orą nelyg žaibai.

Kas pasakė, kad žodžiai išreiškia mintis? Jie nieko nereiškia, jie tėra bespalviai, beskoniai, bekvapiai rutuliai, vien teršia dvasios aplinką.

– ... biški nukafavom, buvo Benas, taip į mane žiūrėjo...

– ... tris bokaliukus ir žirnių...

– ... trečio rango tenzorius...

– ... o Mečka pyst jam į snapą...

– ... užlaužiu, ji pradeda seksuot...

– ... žvengimo buvo, nors dvėsk...

Valdas be galo rimtai pakišo jam lapuką: *Ar žinote, kad elektroną atrado rusų baudžiauninkas savamokslis Ivanas Protonovas?*

Nebent „Litgazietos“ šešioliktam puslapiui. Lietuvos laikraščiai galutinai išskurvėjo.

– Nešu kabinti į SMD sienlaikraštį, – pranešė Valdas ir iškart pridūrė, nuleidęs balsą: – Šakės! Senis persiuto, susirinko skudurus ir persėdo keturiom kėdėm dešiniau.

– Pamanykit! – atsainiai burbtelėjo Izia. – Mes namo, o tu?

Dainius stovėjo jau apsivilkęs paltą, bejėgiškai nukoręs rankas, su styrančia ant pakaušio garsiąja karakulio kepurėle. Ant kornfleiko buvo įžūliai įsitaisę kažkokie fuksiukai – nors imk ir nuvyk. Susivėlusį Rimo Borutos galva praskriedama pro šalį džiugiai šuktelėjo:

– Lord, tai kaip dėl bedede?

Tomas liūdnai papurtė galvą. Bedede? Vien pačiai pradžiai reiktų kokių šešių. Iš kur tas kraupus nuovargis gyventi, gyvent nė nepradėjus? SOS! Gelbėkit mane, nes prarandu ne šiaip ką, o savo nemirtingąją žmogišką sielą!

Ši knyga yra „Vilniaus pokerio“ dvasinis brolis.

Šie du romanai slaptingai panašūs, o kartu
visiškai nepanašūs – tokie tegali būti
vien tikri broliai.

1971: eina į pabaigą roko aukso amžius...

beviltiškai žlugo Prahos pavasaris...

senokai išardytos Sorbonos barikados...

Jaunas Vilniaus žmogus bando prisijaukinti

pasaulį, užkerėti juodą Vilniaus šmėklą.

Tačiau išgyventi nepadedą nei gilūs ir graudūs

apmąstymai, nei visa pasaulio išmintis.

Padėti gali tik Vilniaus džiazas:

lygiagretūs pasauliai ir telepatija,

meilės kartėlis ir neregėti erotiniai eksperimentai,

mirtis ir beprotybė.

Liūdnas absurdas ir džiaugsmingas balaganas.

Kraujas, prakaitas ir ašaros. Jaunas žmogus

pats virsta magiška Vilniaus šmėkla,

tačiau šitaip galbūt tampa

visu pasauliu.

R. Gavelio anotacija pirmajam leidimui 1993 m.

